

Den slappa underkastelse inför överheten som en hård och mera långvarig diktatur framkallar var säkerligen den ordinarie attityden hos det tyska folket efter några år av nazistiskt välde. Motståndsrörelser framträdde visserligen även i "det första land som Hitler ockuperade", men de hade under framgångsåren ingen betydelse; såvitt bekant finns inga bestämda uppgifter om antalet politiska flyktingar, internerade och från sina tjänster avsatta, men med säkerhet var det fråga om hundratusentals eller miljoner människor. Med motgångarna tog både den individuella oppositionen och motståndsrörelsen fart; år 1944 arresterade Gestapo 33.000 tyska medborgare. Efter nederlaget var, av de allierades opinionsundersökningar att döma, en anslutning till samtliga de för nazismen typiska idéerna — om rasskillnader, diktatur etc. — utmärkande blott för en obetydlig minoritet (5–10 procent), medan flertalet avvisade alla dessa idéer. Detta tycktes visa att den nazistiska propagandan varit mindre långsiktigt effektiv än man i utlandet gemenligen antagit. Men samtidigt tyder många uppgifter på att nazismen inom vissa folkgrupper intensifierat redan tidigare propagerade föreställningar och fördomar, inte minst antisemitismen.

Vilken ställning intar förutvarande nazister i det nuvarande Tyskland? Ostridigt är att personer som tillhört partiet eller dess sidoorganisationer i betydande omfattning är verksamma inom förvaltningen. Denna ordning har av de allierade förklarats med olika skäl: ofta var anslutningen formellt eller reellt obligatorisk och behövde inte tyda på ett nazistiskt sinnelag; det är omöjligt att finna kompetent folk till alla platser utan att utnyttja den personal som sedan tolv år skött stats- och kommunaltjänsten.

Inom vad man kan kalla Tysklands nya styrande klass, väsentligen rekryterad genom folkval, finns utan tvivel åtskilliga vilkas föregående ur demokratisk synpunkt är betänkligt. Men det överväldigande flertalet är personer som inte rimligen kan anklagas för nazism, som varit motståndare till nazismen eller under Hitleriden stått utanför politiken. En viss belysning vinnes, om

man med ledning av officiella handböcker fastställer det antal personer inom skilda kategorier som varit förföljda — internerade, landsflyktiga, avsattna — under diktaturen. Inom den nuvarande förbundsregeringen gäller detta praktiskt taget alla. Av förbundsrådets 45 ledamöter är 33 i denna påtagliga mening offer för nazismen. Tillgängliga personalsuppgifter för förbundsdagen är relativt ofullständiga, men i varje fall hör 160 av 410 till de förföljda; av de 136 socialdemokraterna är 85 i denna grupp. Den neder-sachsiska lantdagen, för vilken något utförligare personbeskrivningar finns, består av 149 ledamöter, varav 71 förföljda; för den socialdemokratiske fraktionens på 64 medlemmar är motsvarande siffra 44. Det bör beaktas att av de icke förföljda många är kvinnor eller unga män och att endast ett fåtal gjort sig skyldiga till handlingar eller uttalanden som kan påstås ha visat solidaritet med eller sympati för nazismen.

I brist på jämförelser är det svårt att fälla något omdöme om dessa uppgifter. Med tanke på den nazistiska undertryckningens oerhörda hårdhet och effektivitet och det stora antal demokratiska ledare som dött — ofta i koncentrationsläger eller landsflykt — under de sju-tion åren sedan nazismens maktövertagande synes det dock naturligt att hävda att de klara, genom förföljelse utpekade motståndarna till nazismen har en utomordentligt stark ställning i Tysklands offentliga liv. Alldeles särskilt stark är denna grupp inom socialdemokratin, vilket med tanke på partiets påstådda nationalism och vägran att erkänna någon tysk kollektiv skuld för nazismen är viktigt att fasthålla. De förföljdas elit personifieras av partiledaren Schumacher, som levtt elva år i koncentrationsläger och ständigt vägrat att köpa friheten med ett löfte om politisk passivitet. Från män av detta slag — och de är många — bör vi inte vänta några syndabekännelser för nazismens räkning.

HERBERT TINGSTEN

(En föregående artikel i serien var införd den 16 juli.)

UD:s presschef om presskonferenser

20/7

Chefen för utrikesdepartementets pressbyrå, byråchefen Jödal, har i senaste numret av Tiden publicerat en artikel om regeringens presskonferenser. Det är en svag uppsats — några notiser om förhållandena i andra länder, utan analys av den debatt som förekommit, några uppgifter och reflexioner om de svenska konferenserna, som är sakligt missvisande och utmynnade i ett valhant försvar för allt regeringen gjort eller inte gjort.

De regelbundet återkommande presskonferenserna avbröts för drygt två år sedan; Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter tog, med stöd av andra demokratiska tidningar, avstånd från konferenser där militära och utrikespolitiska frågor skulle diskuteras i närvaro av kommunistiska pressmän. Hr Jödal underlåter att nämna att den av Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter hävdade meningen vann allmän anslutning (utanför kommunistkretsen). Statsministern har likväl uttryckligen deklarerat "att han fått den uppfattningen att samtliga icke-kommunistiska deltagare i presskonferenserna är ense om att kommunisterna borde hållas avstängda från informationer om militära och utrikespolitiska ting". Däremot citerar hr Jödal ett yttrande av utrikesministern, enligt vilket kommunisterna i vissa dylika fall borde få vara med; det var närmast fråga om en presskonferens rörande Europarådet.

Lika klart inkorrekt är framställningen på en annan punkt. Dagens Nyheter skulle, skriver hr Jödal, ha förordat en ny art av presskonferenser: regeringen skulle stå till förfogande "inte för att svara på intervjufrågor, utan för att lämna uttömmande besked även i hemliga angelägenheter och utan att få välja ämnena själv"; dylika konferenser "skulle bli ett slags frågeinstitut vid sidan av riksdagen". Det är rena fantasin; Dagens Nyheter har blott krävt att de sedan många år fungerande presskonferenserna, med erkänd rätt att framställa frågor, skulle fortsätta — utan kommunisterna.

Slutligen angräps Dagens Nyheter för sin mening att utrikesministerns uttalanden på

konferenserna blott skall hållas hemliga om vederbörande tidningsmän efter att ha hört utrikesministerns motivering för sekretessen finner denna motivering hållbar. Det är ju utrikesministern som är ansvarig, skriver han; ingen utrikesminister skulle lämna förtroliga uppgifter om han löpte risken att de publicerades. Hr Jödal känner alltså ej till att de av Dagens Nyheter uppställda villkoren accepterades, dvs. tidningens representanter förbehöll sig utan att möta gensaga rätt till prövning av argumenten för ett hemlighållande — även detta i anslutning till tidigare praxis. Ej heller tycks hr Jödal känna till att kritik av den ovillkorliga "förtroligheten" framförts på skilda håll (t. ex. i Villards arbete om den amerikanska och Williams arbete om den engelska pressen).

UD:s pressbyrå påstås ha till uppgift att förmedla kontakter och upplysningar, inte att tjänstgöra som språkrör för utrikesministerns irritation mot pressen eller vissa tidningar. Vill hr Jödal åta sig den sistnämnda rollen, bör han åtminstone sköta den bättre.